

การศึกษาสภาพปัจจุบันของทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนประถมศึกษา
ในโรงเรียนขนาดเล็ก อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา^{*}
CURRENT STATE OF LIFE AND CAREER SKILLS AMONG ELEMENTARY STUDENTS IN
SMALL-SIZED SCHOOLS OF BANG SAI DISTRICT, PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PROVINCE

ธัญวรัตน์ ปิ่นทอง^{1*}, สมคิด ต้นแก้ง¹, เฌอสินธุ์ สิริเศรษฐ์ภพ¹, ปณณรภัต ถกลภักดี¹, ญาตาวิ สุขสมเกษม²
Tanwarat Pinthong^{1*}, Somkid Tankeng¹, Cherlyn Sirisetpop¹, Pannraphat Takolpuckdee¹, Yatawee Suksomkasem²

¹มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ปทุมธานี ประเทศไทย

¹Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage, Pathum Thani, Thailand

²โรงเรียนสินสังวาลย์อุทิศ นครศรีอยุธยา ประเทศไทย

²Sinsangwan Uthit School, Phra Nakhon Si Ayutthaya, Thailand

*Corresponding author E-mail: tanwarat@vru.ac.th

*Tel: 085-382-8989

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน และ 2) เปรียบเทียบระดับทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนประถมศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามโรงเรียนและระดับชั้น โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงสำรวจ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนประถมศึกษา จำนวน 276 คน ได้จากการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของยามาเน คัดเลือกโดยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอนครอบคลุมโรงเรียนขนาดเล็กจำนวน 14 โรงเรียนและกระจายทั้ง 6 ระดับชั้น เครื่องมือวิจัยเป็นแบบสอบถามทักษะชีวิตและอาชีพครอบคลุม 5 องค์ประกอบ มีค่า IOC ทั้งฉบับเท่ากับ .84 และสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ .92 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนมีทักษะชีวิตและอาชีพในภาพรวมอยู่ในระดับดี ($M = 2.54$, $S.D. = 0.38$) เมื่อพิจารณารายองค์ประกอบ พบว่า ด้านความยืดหยุ่นและการปรับตัวมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($M = 2.78$) และอยู่ในระดับดี ส่วนด้านการริเริ่มและการชี้นำตนเองมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($M = 2.34$) และอยู่ในระดับพอใช้ และ 2) ผลการเปรียบเทียบโดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว พบว่า ทักษะชีวิตและอาชีพทั้งภาพรวมและรายองค์ประกอบไม่มีความแตกต่างกันทั้งในระดับโรงเรียน ($F = 0.74-1.02$, $p > .05$) และตามระดับชั้น ($F = 1.28-1.55$, $p > .05$) สะท้อนให้เห็นว่าสภาพบริบทโรงเรียนขนาดเล็กที่มีการสอนคณะชั้นและปฏิสัมพันธ์ข้ามวัยภายใต้ระบบนิเวศทางการศึกษาที่คล้ายคลึงกันส่งผลให้นักเรียนมีทักษะชีวิตและอาชีพไม่แตกต่างกัน ข้อค้นพบนี้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาหลักสูตรเสริมทักษะชีวิตอาชีพที่บูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นให้มีมาตรฐานและใช้ได้ทั่วทั้งอำเภอ

คำสำคัญ: สภาพปัจจุบัน, ทักษะชีวิตและอาชีพ, โรงเรียนขนาดเล็ก, นักเรียนประถมศึกษา, อำเภอบางไทร

Abstract

This research aimed to 1) Examine the current state and 2) Compare life and career skill levels among primary school students in small-sized schools in Bang Sai District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province, by school and grade level. A survey research design was employed. The sample consisted of 276 primary school students determined by Yamane's formula and selected through multi-stage random sampling, covering 14 small schools across all six grade levels. The research instrument was a life and career skills questionnaire encompassing five components, with an overall Item-Objective Congruence (IOC) index of .84 and a Cronbach's alpha coefficient of .92. Data were analyzed using descriptive statistics, including arithmetic mean and standard deviation, and a one-way analysis of variance (ANOVA). The research findings were as follows: 1) Students' overall life and career skills were at a satisfactory level ($M = 2.54$, $S.D. = 0.38$). At the component level, flexibility and adaptability scored highest ($M = 2.78$) and was rated at a satisfactory level, while initiative and self-direction scored lowest ($M = 2.34$) and was rated at a fair level. 2) The comparative analysis via one-way ANOVA indicated no significant differences in life and career skills, both overall and by individual components, in terms of either school ($F = 0.74-1.02$, $p > .05$) or grade level ($F = 1.28-1.55$, $p > .05$). These results reflect the context of small-sized schools, characterized by multi-grade teaching and multi-age interaction within a similar educational ecosystem, contributes to homogenous student outcomes in life and career skills. These findings have practical implications for developing a standardized life and career skills supplementary curriculum that integrates local wisdom and can be implemented consistently across schools throughout the district.

Keywords: Current Status, Life and Career Skills, Small-Sized Schools, Elementary Students, Bang Sai District

บทนำ

การเตรียมความพร้อมผู้เรียน ซึ่งเป็นกำลังคนในอนาคตให้มีคุณภาพ สามารถค้นพบตนเองและเลือกเส้นทางอาชีพตามความถนัดและความสนใจ เป็นหนึ่งในวิธีการที่ประเทศต่าง ๆ ใช้เพื่อสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ (Boat, A. et al., 2021) การปฏิรูปการศึกษาในปัจจุบันจึงให้ความสำคัญกับการศึกษาที่มีคุณภาพ ซึ่งไม่ได้จำกัดเพียงการได้มาซึ่งความรู้ การอ่านออกเขียนได้ และทักษะทางคณิตศาสตร์เท่านั้น แต่เน้นคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างรอบด้าน รวมถึงการพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพ (Life and Career Skills) ที่ช่วยส่งเสริมศักยภาพและสร้างสมดุลระหว่างองค์ความรู้กับทักษะจำเป็นต่อชีวิตจริงของผู้เรียน (Trilling, B. & Fadel, C., 2009); (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566) สำหรับบริบทของประเทศไทย ทักษะดังกล่าวได้รับการรับรองให้เป็นหนึ่งในสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนที่สถานศึกษาจำเป็นต้องพัฒนาร่วมกับการเรียนการสอน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2554) เพื่อตอบโจทย์ความต้องการของสังคมไทยและสังคมโลกอย่างมีความหมาย

อย่างไรก็ดี แม้จะมีนโยบายและกรอบการปฏิรูปการศึกษาเป็นตัวกำกับ แต่การพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของผู้เรียนยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เห็นได้จากผลการศึกษาของ ธันว์ธิดา วงศ์ประสงค์ ที่สำรวจทักษะทุนชีวิต (Foundational Skills) ในเยาวชนและแรงงานไทย จำนวน 7,300 คน พบว่า ร้อยละ 30.3 ของเยาวชนและแรงงานไทย มีทักษะรากฐานทางอารมณ์และสังคมซึ่งเป็นหนึ่งในทักษะทุนชีวิตที่ช่วยให้รับมือและประสบความสำเร็จในการเรียนและการทำงานต่ำกว่าเกณฑ์ (ธันว์ธิดา วงศ์ประสงค์, 2567) สอดคล้องกับการศึกษาของกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษาที่ระบุว่าปัญหาเส้นทางการศึกษาที่เกื้อหนุน ส่วนหนึ่งมีสาเหตุมาจากเด็กและเยาวชนขาดทักษะชีวิตและอาชีพ (กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา, 2568) ยิ่งไปกว่านั้น ทักษะชีวิตและอาชีพมีความสำคัญและกลายเป็นเงื่อนไขจำเป็นต่อการเรียนรู้ของนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก ที่ช่วยให้สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองและเติมเต็มช่องว่างของการจัดการเรียนการสอนที่ครูไม่สามารถดูแลได้อย่างทั่วถึง เห็นได้จากการศึกษาของ Bayley, S. H. ที่พบว่า นักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีทรัพยากรจำกัดอาศัยความยืดหยุ่นในการปรับตัวเป็นกลไกหลักของการเรียนรู้ (Bayley, S. H., 2022) แต่อย่างไรก็ดี การพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพในกลุ่มเด็กและเยาวชนในโรงเรียนขนาดเล็กเป็นสิ่งที่ถูกละเลยอย่างเห็นได้ชัด (Buasuwan, P. et al., 2022); (Fargas-Malet, M. & Bagley, C., 2021) ส่งผลให้ไม่ได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพตามที่ควรจะเป็น แม้ว่าพวกเขาจะมีบทบาทสำคัญที่สุดในการกำหนดอนาคตของโรงเรียนขนาดเล็กก็ตาม

พื้นที่อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งเป็นพื้นที่หนึ่งที่มีโรงเรียนขนาดเล็กจำนวนมาก จากรายงานข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ระบุว่า ในปี พ.ศ. 2561 อำเภอบางไทรมีโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก (มีนักเรียนไม่เกิน 120 คน) มากถึง 16 แห่ง หรือคิดเป็นร้อยละ 61.54 ของโรงเรียนประถมศึกษาทั้งหมด 26 แห่ง (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2, 2567) และมีแนวโน้มปิดตัวลงอย่างต่อเนื่อง จนปัจจุบันโรงเรียนขนาดเล็กในพื้นที่อำเภอบางไทรปิดตัวลงจนเหลือเพียง 14 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 58.33 ของโรงเรียนประถมศึกษาในอำเภอบางไทร เนื่องจากประสบปัญหาครูไม่ครบชั้นและมีจำนวนนักเรียนในแต่ละชั้นเรียนน้อย ครูต้องสอนรวมชั้นเรียน จัดการเรียนการสอนแบบบรรยายหรือใช้การจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม ทำให้ผู้เรียนขาดโอกาสในการฝึกปฏิบัติ ส่งผลให้พัฒนาการเรียนรู้และทักษะเป็นไปอย่างล่าช้า อย่างไรก็ดี Mansor, A. N. et al. ศึกษาแนวปฏิบัติของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กในสหพันธรัฐมาเลเซีย พบว่า โรงเรียนทั้งหมดเผชิญกับความท้าทายที่คล้ายกัน ได้แก่ ข้อจำกัดทางการเงิน ทรัพยากรบุคคลและโครงสร้างพื้นฐาน และปัญหาที่เกี่ยวข้องกับความสามารถของครู แต่โรงเรียนขนาดเล็กที่มีความโดดเด่นและเป็นผู้นำจะเอาชนะความท้าทายเหล่านี้ด้วยการพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ การสื่อสาร และมีความสร้างสรรค์ในการสร้างรายได้ (Mansor, A. N. et al., 2022) เช่นเดียวกับ Ball, A. et al. ที่เสนอว่า การออกแบบสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการเติบโตของผู้เรียนในระยะยาว (Ball, A. et al., 2016) สอดคล้องกับ กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษาที่ให้ข้อเสนอแนะที่สำคัญว่า การสนับสนุนให้ผู้เรียนมีเป้าหมายในชีวิต มีรายได้หรือทักษะอาชีพเป็นตาข่ายสำคัญที่คอยช่วยป้องกันไม่ให้เด็กหลุดออกจากระบบการศึกษา (กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา, 2567)

จากปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาและเปรียบเทียบสภาพปัจจุบันของทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนประถมศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กในอำเภอบางไทร เพื่อให้ได้สารสนเทศสำคัญสำหรับการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะและอาชีพของนักเรียนประถมศึกษาต่อไป ซึ่งผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ ช่วยสะท้อนภาพความสำเร็จและความท้าทายของการพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพภายใต้ข้อจำกัดของโรงเรียนขนาดเล็ก ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อผู้สอนและนักการศึกษาในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในอำเภอบางไทร และสามารถใช้เป็นกรณีศึกษาสำหรับพื้นที่อื่น ๆ ที่มีบริบทเชิงพื้นที่ที่คล้ายคลึงกัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนประถมศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กอำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อเปรียบเทียบสภาพปัจจุบันของทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนประถมศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กอำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามโรงเรียนและชั้นปี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบสภาพปัจจุบันของทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนประถมศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก มีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ นักเรียนประถมศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก พื้นที่อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 711 คน 14 โรงเรียน สืบค้นจากรายงานสถิติข้อมูลทางการศึกษา ปีการศึกษา 2567 ผ่านระบบ Big Data AYA2 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2, 2567)

กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนประถมศึกษา จำนวน 300 คน ซึ่งได้จากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Yamane, T. ระดับความคลาดเคลื่อน .05 ได้ขนาดตัวอย่างทั้งหมด 256 คน เพื่อเพิ่มความมั่นใจในการตอบกลับและความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม ผู้วิจัยจึงปรับขนาดกลุ่มตัวอย่างเป็น 300 คน และกำหนดกรอบการสุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Random Sampling) โดยมีขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 สุ่มระดับโรงเรียน ผู้วิจัยกำหนดให้โรงเรียนขนาดเล็กในเขตพื้นที่อำเภอบางไทรเป็นหน่วยสุ่ม โดยเก็บข้อมูลทั้ง 14 โรงเรียน เพื่อให้ข้อค้นพบที่ครอบคลุมบริบทของพื้นที่

ขั้นที่ 2 สุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิในระดับชั้นปี ผู้วิจัยทำการแบ่งชั้นภูมินักเรียนออกเป็น 6 ระดับชั้น คือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 6 เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่กระจายตัวครบทุกระดับชั้นปีอย่างทั่วถึง

ขั้นที่ 3 คำนวณสัดส่วนและสุ่มอย่างง่าย ผู้วิจัยนำจำนวนกลุ่มตัวอย่างรวมที่คำนวณ มาทำการจัดสรรกระจายจำนวนตัวอย่างตามสัดส่วนของประชากรนักเรียนในแต่ละโรงเรียนและแต่ละระดับชั้น จากนั้นจึงทำการสุ่มอย่างง่ายด้วยวิธีการจับสลากรายชื่อนักเรียนในแต่ละชั้นจนครบตามจำนวนที่กำหนด (Yamane, T., 1967)

การสร้างเครื่องมือที่และการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามสภาพปัจจุบันของทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนประถมศึกษา จำนวน 1 ฉบับ มีลักษณะเป็นแบบมาตรประมาณค่า 4 ระดับ (4-point Rating Scale) คือ จริงมากที่สุด จริง ไม่จริง และไม่จริงมากที่สุด ประกอบสัญลักษณ์ภาพใบหน้า (Visual Analogue Scale) เพื่อช่วยให้ผู้ตอบแบบสอบถามทุกระดับชั้น โดยเฉพาะ ป.1 - ป.3 สามารถเชื่อมโยงความรู้สึกกับตัวเลขได้ชัดเจนขึ้น (Adelson, L. & McCoach, B., 2010) แบบสอบถามแบ่งเป็น ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) เกี่ยวกับระดับชั้น และชื่อโรงเรียน และ ตอนที่ 2 ระดับทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียน จำนวน 45 ข้อ เป็นข้อคำถามเชิงประเมินครอบคลุมนิยามเชิงปฏิบัติการและตัวบ่งชี้ ประกอบด้วย 1) ความยืดหยุ่นและการปรับตัว (Flexibility and Adaptability Skills) จำนวน 9 ข้อ 2) การริเริ่มและการชี้นำตนเอง (Initiative and Self-direction Skills) จำนวน 9 ข้อ 3) ทักษะทางสังคมและการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม (Social and Cross - Cultural Skills) จำนวน 9 ข้อ 4) การเพิ่มผลิตผลและความสำนึกรับผิดชอบ (Productivity and Accountability Skills) จำนวน 9 ข้อ และ 5) ภาวะผู้นำ และความรับผิดชอบ (Leadership and Responsibility Skills) จำนวน 9 ข้อ

เครื่องมือวิจัยดังกล่าวได้รับการตรวจสอบคุณภาพด้านความตรง (Validity) โดยให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดประเมินผล 1 ท่าน ด้านจิตวิทยา 1 ท่าน และด้านวิจัยและพัฒนาหลักสูตร 1 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา พบว่า มีค่า IOC (Index of Item-Objective Congruence) ทั้งฉบับเท่ากับ .84 ส่วนรายข้อ อยู่ระหว่าง .67 ถึง 1.00 ซึ่งผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำที่ .50 (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2548) และตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยง (Reliability) แบบวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) พบว่า มีค่าความเที่ยง อยู่ระหว่าง .92 ซึ่งผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำที่ .70 (Nunnally, C., 1967) สามารถสรุปได้ว่าแบบสอบถามมีคุณภาพเพียงพอสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไปได้

การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยส่งหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยในโรงเรียนต่อผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พระนครศรีอยุธยา เขต 2 จากนั้นลงพื้นที่เพื่อนำหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลและแบบสอบถามเสนอผู้อำนวยการโรงเรียน และขอความอนุเคราะห์ทางโรงเรียนช่วยแจกแบบสอบถาม และขอให้ครูอ่านข้อคำถามหรืออธิบายความหมาย ให้ผู้เรียน ระดับชั้น ป.1 - ป.3 ฟัง โดยใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลประมาณ 3 สัปดาห์ เมื่อครบกำหนดเวลา ผู้วิจัยไปรับแบบสอบถามด้วยตนเอง ได้แบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์สามารถนำไปวิเคราะห์ข้อมูลได้ กลับคืนมาทั้งสิ้น 276 ฉบับ คิดเป็นอัตราการตอบกลับร้อยละ 92.00 ซึ่งถือว่าสูงกว่ากรอบขั้นต่ำของการสุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามด้วยการหาค่าเฉลี่ยเลขคณิต (M) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เป็นรายข้อและภาพรวม โดยกำหนดการแปลผลระดับทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียน โดยใช้เกณฑ์ในการแปลผล ออกเป็น 4 ระดับตามสูตร (การจัดช่วงระดับคะแนน = (คะแนนสูงสุด - คะแนนต่ำสุด) / จำนวนขั้น) ได้ความกว้างของช่วงเท่ากับ 0.75 โดยมีเกณฑ์การตัดสิน ดังนี้

3.26 - 4.00 หมายถึง มีทักษะชีวิตและอาชีพในระดับดีมาก

2.51 - 3.25 หมายถึง มีทักษะชีวิตและอาชีพในระดับดี

1.76 - 2.50 หมายถึง มีทักษะชีวิตและอาชีพในระดับพอใช้

1.00 - 1.75 หมายถึง มีทักษะชีวิตและอาชีพในระดับควรปรับปรุง

สำหรับการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนประถมศึกษา จำแนกตามโรงเรียนและระดับชั้น โดยใช้สถิติทดสอบ F (F-test) ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA)

ผลการวิจัย

ศึกษาสภาพปัจจุบันและเปรียบเทียบระดับทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนประถมศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 276 คน มีผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

ตารางที่ 1 ระดับทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนประถมศึกษา (n = 276)

องค์ประกอบของทักษะชีวิตและอาชีพ	M	S.D.	เกณฑ์การแปลผล
1. ความยืดหยุ่นและการปรับตัว (Flexibility and Adaptability Skills)	2.78	0.41	ดี
2. การริเริ่มและการชี้นำตนเอง (Initiative and Self-direction Skills)	2.34	0.45	พอใช้
3. ทักษะทางสังคมและการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม (Social and Cross - Cultural Skills)	2.67	0.39	ดี
4. การเพิ่มผลิตผลและความสำนึกรับผิดชอบ (Productivity and Accountability Skills)	2.45	0.42	พอใช้
5. ภาวะผู้นำ และความรับผิดชอบ (Leadership and Responsibility Skills)	2.48	0.36	พอใช้
ภาพรวมระดับทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียน	2.54	0.38	ดี

จากตารางที่ 1 พบว่า นักเรียนประถมศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก ในอำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีทักษะชีวิตและอาชีพอยู่ในระดับดี (M = 2.54, S. D. = 0.38) เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบ พบว่า อยู่ในระดับดีจำนวน 2 องค์ประกอบ และระดับพอใช้ จำนวน 3 องค์ประกอบ โดยองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความยืดหยุ่นและการปรับตัว (M = 2.78, S. D. = 0.41) รองลงมา คือ ด้านทักษะทางสังคมและการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม (M = 2.67, S. D. = 0.39) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการริเริ่มและการชี้นำตนเอง (M = 2.34, S. D. = 0.45) นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาระดับทักษะชีวิตและอาชีพในภาพรวม จำแนกตามระดับชั้น พบว่า นักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กในอำเภอบางไทร ส่วนใหญ่มีระดับทักษะใกล้เคียงกัน โดยนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีระดับทักษะชีวิตและอาชีพสูงที่สุด (M = 2.59, S. D. = 0.44) รองลงมา คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 นักเรียน ส่วนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 มีระดับทักษะชีวิตและอาชีพต่ำที่สุด (M = 2.49, S. D. = 0.31)

ตารางที่ 2 ระดับทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนประถมศึกษา จำแนกตามโรงเรียน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	sig
ด้านความยืดหยุ่นและการปรับตัว					
ระหว่างกลุ่ม	2.15	13	0.165	1.02	0.431
ภายในกลุ่ม	42.44	262	0.162		
รวม	44.59	275			

Test of Homogeneity of Variances

Levene Statistic = 1.124, df1 = 13, df2 = 262, sig = .338

ตารางที่ 2 ระดับทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนประถมศึกษา จำแนกตามโรงเรียน (ต่อ)

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	sig
ด้านการริเริ่มและการขึ้นำตนเอง					
ระหว่างกลุ่ม	1.85	13	0.142	0.74	0.723
ภายในกลุ่ม	50.30	262	0.192		
รวม	52.15	275			
Test of Homogeneity of Variances					
Levene Statistic = .845, df1 = 13, df2 =262, sig = .613					
ด้านทักษะทางสังคมและการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม					
ระหว่างกลุ่ม	1.50	13	0.115	0.76	0.699
ภายในกลุ่ม	39.30	262	0.150		
รวม	40.80	275			
Test of Homogeneity of Variances					
Levene Statistic = 1.056, df1 = 13, df2 =262, sig = .398					
ด้านการเพิ่มผลิตผลและความสำนึกรับผิดชอบ					
ระหว่างกลุ่ม	2.10	13	0.161	0.89	0.563
ภายในกลุ่ม	47.42	262	0.181		
รวม	49.52	275			
Test of Homogeneity of Variances					
Levene Statistic = .932, df1 = 13, df2 =262, sig = .521					
ด้านภาวะผู้นำ และความรับผิดชอบ					
ระหว่างกลุ่ม	1.45	13	0.111	0.86	0.594
ภายในกลุ่ม	33.80	262	0.129		
รวม	35.25	275			
Test of Homogeneity of Variances					
Levene Statistic = 1.205, df1 = 13, df2 =262, sig = .274					

จากตารางที่ 2 ผลการทดสอบความแปรปรวนทางเดียว เพื่อเปรียบเทียบระดับทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียน จำแนกตามโรงเรียน พบว่า ระดับทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียน ทั้งภาพรวมและรายองค์ประกอบ ทั้ง 5 ด้าน ไม่มีความแตกต่างกัน ($F = 0.74 - 1.02, p > .05$) กล่าวคือ นักเรียนประถมศึกษาจากโรงเรียนขนาดเล็กทั้ง 14 แห่ง มีระดับทักษะที่ใกล้เคียงกัน

ตารางที่ 3 ระดับทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนประถมศึกษา จำแนกตามระดับชั้น

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	sig
ด้านความยืดหยุ่นและการปรับตัว					
ระหว่างกลุ่ม	1.25	5	0.250	1.55	.173
ภายในกลุ่ม	43.34	270	0.160		
รวม	44.59	275			
Test of Homogeneity of Variances					
Levene Statistic = 1.452, df1 = 5, df2 =270, sig = .206					
ด้านการริเริ่มและการขึ้นนำตนเอง					
ระหว่างกลุ่ม	1.40	5	0.280	1.48	.194
ภายในกลุ่ม	50.75	270	0.187		
รวม	52.15	275			
Test of Homogeneity of Variances					
Levene Statistic = .789, df1 = 5, df2 =270, sig = .558					
ด้านทักษะทางสังคมและการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม					
ระหว่างกลุ่ม	0.95	5	0.190	1.28	.271
ภายในกลุ่ม	39.85	270	0.147		
รวม	40.80	275			
Test of Homogeneity of Variances					
Levene Statistic = 1.112, df1 = 5, df2 =270, sig = .354					
ด้านการเพิ่มผลิตผลและความสำนึกรับผิดชอบ					
ระหว่างกลุ่ม	1.15	5	0.230	1.28	.272
ภายในกลุ่ม	48.37	270	0.179		
รวม	49.52	275			
Test of Homogeneity of Variances					
Levene Statistic = 1.845, df1 = 5, df2 =270, sig = .104					
ด้านภาวะผู้นำ และความรับผิดชอบ					
ระหว่างกลุ่ม	0.85	5	0.170	1.33	.251
ภายในกลุ่ม	34.40	270	0.127		
รวม	35.25	275			
Test of Homogeneity of Variances					
Levene Statistic = .956, df1 = 5, df2 =270, sig = .445					

จากตารางที่ 3 ผลการทดสอบความแปรปรวนทางเดียว เพื่อเปรียบเทียบระดับทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียน จำแนกตามระดับชั้นปี พบว่า ระดับทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียน ทั้งภาพรวมและรายองค์ประกอบ ทั้ง 5 ด้านไม่มีความแตกต่างกัน กล่าวคือ นักเรียนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงปีที่ 6 มีระดับทักษะที่ใกล้เคียงกัน และไม่ปรากฏความแตกต่างที่เพิ่มขึ้นตามระดับชั้นที่สูงขึ้น

อภิปรายผล

ผลการศึกษาและเปรียบเทียบสภาพปัจจุบันของการพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนประถมศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. งานวิจัยนี้ พบว่า สภาพปัจจุบันของทักษะชีวิตและอาชีพในภาพรวมอยู่ในระดับดี ($M = 2.54$) สะท้อนให้เห็นว่านักเรียนประถมศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กมีระดับทักษะชีวิตและอาชีพเป็นที่น่าพอใจ แต่เนื่องจากค่าเฉลี่ยภาพรวมยังอยู่เพียงช่วงต้นของระดับคะแนนดี ($2.51 - 3.25$ คะแนน) สะท้อนให้เห็นข้อจำกัดของสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้และการพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก สอดคล้องกับงานวิจัยของ Bhardwaj, V. et al. ที่ชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่าการจัดการเรียนรู้ที่เน้นครูเป็นศูนย์กลางส่งผลให้นักเรียนเป็นผู้รับความรู้อย่างเดียวโดยไม่ได้มีส่วนร่วมอย่างแข็งขัน ส่งผลต่อแรงจูงใจและทักษะที่จำเป็นในชีวิตจริงในระยะยาว (Bhardwaj, V. et al., 2025) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Nasheeda, A. et al. ที่ศึกษาประสิทธิภาพของโครงการวิจัยเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตในเด็กและเยาวชนทั่วโลก พบว่า ประเทศพัฒนาแล้วส่วนใหญ่จะดำเนินโครงการอย่างเป็นระบบที่สามารถระบุผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นและส่งเสริมพฤติกรรมเชิงบวกให้กับเด็กและเยาวชนได้เป็นรายบุคคล แตกต่างกับโครงการที่เกิดขึ้นในกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาที่ส่วนใหญ่ยังขาดการดำเนินการ การประเมิน และการติดตามอย่างเป็นระบบ และโครงการมักดำเนินการเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ในระยะสั้นเท่านั้น (Nasheeda, A. et al., 2019) ดังนั้นข้อค้นพบในงานวิจัยนี้ทำให้เห็นช่องว่างในการพัฒนาการเรียนรู้และทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก ซึ่งทักษะชีวิตและอาชีพเป็นทักษะที่ต้องการการพัฒนาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ระดับประถมศึกษาไม่ใช่เพียงเริ่มต้นในระดับอุดมศึกษา (Chaiyama, N. & Kaewpila, N., 2022)

2. ผลการศึกษาทักษะชีวิตและอาชีพรายด้าน พบว่า ด้านความยืดหยุ่นและการปรับตัว มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($M = 2.78$) ขณะที่ด้านการริเริ่มและการขึ้นนำตนเองมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($M = 2.34$) อธิบายได้ว่า บริบททางสังคมของโรงเรียนขนาดเล็กที่จัดการเรียนการสอนแบบรวมชั้นภายใต้ทรัพยากรจำกัด ทำให้นักเรียนต้องปรับตัวต่อสถานการณ์การเรียนรู้ที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ เพื่อปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายหรือแก้ปัญหาเพื่อให้งานสำเร็จ ทักษะความยืดหยุ่นและการปรับตัวจึงได้รับการฝึกฝนโดยธรรมชาติจนมีระดับสูง ในทางกลับกันรูปแบบการสอนที่เน้นการบรรยายและการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม ประกอบกับภาระงานของครูที่ต้องดูแลผู้เรียนหลายระดับชั้นพร้อมกัน และมักต้องสอนหลายรายวิชาจึงไม่มีเวลาเพียงพอที่จะออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก และเน้นไปที่การมอบหมายงานให้ปฏิบัติตามคำสั่ง ทำให้ผู้เรียนมีโอกาสน้อยในการตั้งเป้าหมาย วางแผน และกำกับการเรียนรู้ของตนเอง หรือตั้งเป้าหมายด้วยตนเองเพื่อลงมือปฏิบัติและแก้ปัญหาจริง ทักษะการริเริ่มและการขึ้นนำตนเองจึงพัฒนาได้ช้าและมีระดับต่ำที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ Martin, A. J. ที่ศึกษาแรงจูงใจและความยืดหยุ่นต่อความกดดันทางวิชาการ พบว่า นักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็กมักพัฒนาความยืดหยุ่นต่อความกดดันทางวิชาการได้ดีเพราะต้องปรับเปลี่ยนวิธีการเรียนและรับบทบาทหลากหลายในกิจกรรมโรงเรียน (Martin, A. J., 2002) และงานวิจัยของ Bayley, S. H. ที่สำรวจทักษะการเรียนรู้เพื่อการปรับตัวและทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ในโรงเรียนประถมศึกษาของสาธารณรัฐวานดา ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาที่มีทรัพยากรจำกัดอาศัยความยืดหยุ่นในการปรับตัวเป็นกลไกหลักของการเรียนรู้ (Bayley, S. H., 2022) และสอดคล้องกับข้อค้นพบของ ธันว์ธิดา วงศ์ประสงค์ ที่สำรวจทักษะทุนชีวิต ที่พบว่า เยาวชนไทยจำนวนมากยังขาดทักษะรากฐานด้านการกำกับตนเอง ซึ่งส่งผลให้มีความสำเร็จ

ในการเรียนและการทำงานต่ำกว่าเกณฑ์ (ธันวธิดา วงศ์ประสงค์, 2567) และข้อเสนอแนะในงานวิจัยของ ปิณณวิชญ์ ม่วงดิษฐ และประยุทธ ไทยธานี ที่ระบุว่า นักเรียนไทยยังมีข้อจำกัดอย่างมากในการพัฒนาทักษะการชี้นำตนเอง เนื่องจากขาดพื้นที่ในการฝึกฝนการตัดสินใจและสภาพแวดล้อมที่กระตุ้นแรงจูงใจภายใน (ปิณณวิชญ์ ม่วงดิษฐ และประยุทธ ไทยธานี, 2569) ซึ่งบ่งชี้ว่าทักษะด้านนี้เป็นสิ่งที่พัฒนาได้ แต่ปัจจุบัน นักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก ยังขาดการกระตุ้นอย่างเป็นระบบผ่านกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกที่ช่วยส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพที่มีอยู่เดิมไปสู่ การพัฒนาศักยภาพด้านการชี้นำและกำกับตนเองอย่างมีความหมาย สอดคล้องกับ Ball, A. et al. ที่เสนอว่า การออกแบบสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพเป็นปัจจัยสำคัญ ที่ส่งผลต่อการเติบโตของผู้เรียนในระยะยาว (Ball, A. et al., 2016)

3. ผลการเปรียบเทียบระดับทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนทั้งภาพรวมและรายองค์ประกอบ จำแนกตามโรงเรียน และระดับชั้น ที่พบว่า ระดับทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนไม่มีความแตกต่างกันตามโรงเรียนและชั้นปี สะท้อนกลไกการเรียนรู้เฉพาะของโรงเรียนขนาดเล็กที่จัดการเรียนการสอนแบบคละชั้น (Multigrade Teaching) และการทำกิจกรรมร่วมกันข้ามระดับชั้น (Cross-age Peer Collaboration) จึงเปิดโอกาสให้นักเรียนการมีส่วนร่วมในหลายบทบาท และมีปฏิสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกัน กล่าวคือ เด็กเล็กจะได้รับการกระตุ้นจากรุ่นพี่และจากสภาพแวดล้อมที่นักเรียนต้องดูแลและพึ่งพากันเอง ทำให้เด็กเล็กได้พบเห็น ซึมซับและรับการถ่ายทอดทักษะทางสังคม ภาวะผู้นำ และการปรับตัวจากครูและนักเรียนรุ่นพี่ที่มีความสามารถสูงกว่า ส่งผลให้ทักษะของเด็กเล็กหลุดพ้นจากรุ่นพี่ ในขณะที่เดียวกัน นักเรียนรุ่นพี่ก็ได้ฝึกความรับผิดชอบผ่านการดูแลรุ่นน้อง ทำให้สามารถสังเกตและเห็นมุมมองความคิดของคนหลายระดับและได้รับการพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพไปพร้อม ๆ กันทั้งโรงเรียน มากกว่าที่จะเติบโตแบบแยกส่วนตามระดับชั้นปี ความสอดคล้องกับทฤษฎีเขตพัฒนาการใกล้เคียง Zone of Proximal Development หรือ ZPD) ของ Vygotsky, L. นักจิตวิทยาชาวรัสเซีย ที่ระบุว่า ระดับที่ผู้เรียนทำได้เองโดยไม่ต้องมีคนช่วย และระดับที่ท้าทายเกินความสามารถปัจจุบันแต่ผู้เรียนสามารถทำได้สำเร็จเมื่อได้รับคำแนะนำหรือการสนับสนุนจากผู้ที่มีความรู้มากกว่า เป็นจุดที่ผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้ได้ดีที่สุด (Vygotsky, L. S., 1978) และสอดคล้องกับ การวิเคราะห์ อภิธานของ Chang, A. et al. ที่ สังเคราะห์งานวิจัย จำนวน 32 เรื่อง รวมผู้เรียนกว่า 4,500 คน ซึ่งพบว่า การสอนเสริมแบบข้ามวัย (Cross-age Tutoring) ส่งผลเชิงบวกต่อผลการเรียนรู้ทั้งของผู้เรียนที่อายุน้อยกว่าและผู้เรียนที่อายุมากกว่า โดยเฉพาะในบริบทที่มีทรัพยากรจำกัด (Chang, A. et al., 2025) ซึ่งสนับสนุนข้อค้นพบในงานวิจัยนี้ ที่ว่าสภาพแวดล้อมของโรงเรียนขนาดเล็กเป็นปัจจัยเชิงบวกที่ช่วยลดช่องว่างของทักษะระหว่างวัยได้ ส่วนการที่ทักษะชีวิตและอาชีพไม่แตกต่างกันตามโรงเรียน อธิบายได้ว่าโรงเรียนขนาดเล็กทั้ง 14 แห่งมีเงื่อนไขเชิงโครงสร้างที่ใกล้เคียงกันมาก ทั้งการบริหารจัดการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเดียวกัน การจัดการเรียนการสอนแบบคละชั้น ข้อจำกัดด้านทรัพยากร และบริบทชุมชน ย่อมส่งผลให้ทิศทางการจัดการศึกษาและการพัฒนาผู้เรียนมีมาตรฐานเดียวกัน สอดคล้องกับการศึกษาของ Mansor, A. N., et al. ที่ระบุว่าโรงเรียนขนาดเล็กในชนบทเผชิญเงื่อนไขและความท้าทายร่วมที่คล้ายคลึงกัน (Mansor, A. N. et al., 2022) และสอดคล้องกับการศึกษาของ ลลิตา ภัทรธาดาสิริ และคณะ ที่พบว่า การบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขนาดเล็ก ที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเดียวกัน มีสภาพการบริหารงานวิชาการโดยรวมไม่แตกต่างกัน (ลลิตา ภัทรธาดาสิริ และคณะ, 2565)

สรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาและเปรียบเทียบสภาพปัจจุบันของการพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนประถมศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยใช้แบบสอบถาม สรุปได้ดังนี้ 1) นักเรียนประถมศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กทั้ง 14 แห่งในอำเภอบางไทร มีทักษะชีวิตและอาชีพในภาพรวมอยู่ในระดับดี ($M = 2.54$, $S.D. = 0.38$) โดยด้านความยืดหยุ่นและการปรับตัวมีค่าเฉลี่ยสูงสุด และด้านการริเริ่มและการชี้นำตนเองมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด และ 2) ระดับชั้นและโรงเรียนไม่มีผลต่อความแตกต่างของระดับทักษะชีวิตและอาชีพทั้งภาพรวมและรายองค์ประกอบ ผลการศึกษานี้สะท้อนกลไกการเรียนรู้ข้ามวัยและเงื่อนไขเชิงโครงสร้างที่คล้ายคลึงกันของโรงเรียนขนาดเล็ก ซึ่งโดยรวมแล้ว นักเรียนมีศักยภาพในการปรับตัวและเอาตัวรอดสูง แต่ยังขาดการพัฒนาด้านการริเริ่มและการชี้นำตนเองอย่างเป็นระบบ สำหรับข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้และเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป มีดังนี้ 1) โรงเรียนควรออกแบบกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพโดยเน้นกิจกรรมภาคปฏิบัติที่ให้นักเรียนทุกชั้นปีได้ทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อใช้จุดแข็งด้านความยืดหยุ่นและการปรับตัวมาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพด้านอื่น ๆ ไปพร้อมกัน 2) จากข้อค้นพบที่ว่าโรงเรียนขนาดเล็กทั้ง 14 แห่งมีบริบทและระดับทักษะของผู้เรียนไม่แตกต่างกัน ดังนั้น ผู้วิจัยเสนอให้มีการจัดตั้งชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพข้ามโรงเรียน (Cross-School Professional Learning Community) เพื่อให้ครูจากทั้ง 14 โรงเรียนในอำเภอบางไทร ได้แลกเปลี่ยนและร่วมพัฒนาหลักสูตร หรือกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพร่วมกัน ซึ่งจะช่วยรวมทรัพยากรที่กระจัดกระจายของโรงเรียนขนาดเล็กให้เกิดพลังร่วม ลดความซ้ำซ้อนในการพัฒนาสื่อและกิจกรรมการเรียนรู้ และที่สำคัญ คือ ช่วยแก้ปัญหาภาระงานล้นมือของครูในโรงเรียนขนาดเล็ก 3) งานวิจัยนี้เน้นข้อมูลที่ได้จากนักเรียน ซึ่งยังไม่ครอบคลุมข้อมูลด้านครูผู้สอน ดังนั้น การวิจัยครั้งต่อไปควรเก็บข้อมูลกับครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกสำหรับใช้เป็นแนวทางในการพัฒนากิจกรรมหรือรูปแบบการสอนเพื่อส่งเสริมให้ครูสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ตั้งเป้าหมาย ตัดสินใจ และแก้ปัญหาด้วยตนเองได้ และ 4) งานวิจัยนี้ พบว่า ระดับชั้นและโรงเรียนไม่มีผลต่อความแตกต่างของระดับทักษะชีวิตและอาชีพ ดังนั้น นักวิจัยหรือนักการศึกษาในพื้นที่สามารถพัฒนาหลักสูตรหรือกิจกรรมเสริมทักษะชีวิตและอาชีพให้มีมาตรฐานและใช้ได้ทั่วทั้งอำเภอ เพื่อลดภาระด้านงบประมาณและข้อจำกัดด้านเวลาและภาระงานของครูในโรงเรียนขนาดเล็ก

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้ได้รับทุนอุดหนุนจากมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี (สัญญาเลขที่ VRU-FF67/012) คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา. (2567). ความจริงและความเร่งด่วนของสถานการณ์เด็กนอกระบบในประเทศไทย. เรียกใช้เมื่อ 29 เมษายน 2569 จาก <https://www.eef.or.th/wp-content/uploads/2024/05/White-paper.pdf>

- _____. (2568). สถานการณ์ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาปี 2567 และทิศทางสำคัญในปี 2568: ประเทศไทยกับการแก้ปัญหาเชิงระบบเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา. เรียกใช้เมื่อ 1 พฤษภาคม 2569 จาก <https://www.eef.or.th/wp-content/uploads/2025/02/Inequality-situation-report.pdf>
- ฉันทิดา วงศ์ประสงค์. (2567). รู้หนังสือ-ทันดิจิทัล-จัดการอารมณ์ได้ เรื่องพื้นฐานที่คนไทยยังไปไม่ถึง. เรียกใช้เมื่อ 29 เมษายน 2569 จาก <https://www.eef.or.th/thantida-eef-interview/>
- ปณณวิชญ์ ม่วงดิษฐ และประยูทธ ไทยธานี. (2569). ผลของโปรแกรมการเรียนรู้แบบนำตนเองที่มีต่อการตั้งเป้าหมายในการเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. วารสารวิชาการ วิจัย และนวัตกรรม มสธ. (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), 6(1), 68-83.
- ลลิตา ภัทรธาดาสิริ และคณะ. (2565). การศึกษาการดำเนินงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2. Education Journal, 5(3), 84-97.
- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2548). ทฤษฎีการทดสอบแบบดั้งเดิม. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2. (2567). ข้อมูลนักเรียนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ปีการศึกษา 2567. เรียกใช้เมื่อ 8 มีนาคม 2568 จาก https://datastudio.google.com/u/0/reporting/1691e09b-4908-4cc3-83fd-83bbc9953b64/page/p_c6us3p33vd?s=qvwW2BJavJY
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2554). การเสริมสร้างทักษะชีวิตตามจุดเน้นการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนระดับประถมศึกษาถึงมัธยมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566). แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2566 - 2580) (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม). เรียกใช้เมื่อ 18 พฤษภาคม 2569 จาก <https://www.nesdc.go.th/wordpress/wp-content/uploads/2025/06/Masterplan-66-80.pdf>
- Adelson, L. & McCoach, B. (2010). Measuring the Mathematical Attitudes of Elementary Students: The Effects of a 4-point or 5-point Likert-type Scale. Educational and Psychological Measurement, 70(5), 796-807.
- Ball, A. et al. (2016). Exploring 21st Century Skills and Learning Environments for Middle School Youth. International Journal of School Social Work, 1(1), 1-17.
- Bayley, S. H. (2022). Learning for Adaptation and 21st-century Skills: Evidence of Pupils' Flexibility in Rwandan Primary Schools. International Journal of Educational Development, 93, 102642. <https://doi.org/10.1016/j.ijedudev.2022.102642>.
- Bhardwaj, V. et al. (2025). Redefining Learning: Student-centered Strategies for Academic and Personal Growth. Frontiers in Education, 10, 1518602. <https://doi.org/10.3389/feduc.2025.1518602>.
- Boat, A. et al. (2021). The Role of Social Capital in Promoting Work Readiness among Opportunity Youth. Children and Youth Services Review, 131, 106270. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2021.106270>.

- Buasuwat, P. et al. (2022). Re-envisioning a “Skills Framework” to Meet 21st Century Demands: What Do Young People Need?. *Frontiers in Education*, 7, 1004748. <https://doi.org/10.3389/feduc.2022.1004748>.
- Chaiyama, N. & Kaewpila, N. (2022). The Development of Life and Career Skills in 21st Century Test for Undergraduate Students. *European Journal of Educational Research*, 11(1), 51-68.
- Chang, A. et al. (2025). Examining the academic effects of cross-age tutoring: A meta-analysis. *Educational Psychology Review*, 37(1), 19. <https://doi.org/10.1007/s10648-025-09997-z>.
- Fargas-Malet, M. & Bagley, C. (2021). Is Small Beautiful? A Scoping Review of 21st-century Research on Small Rural Schools in Europe. *European Educational Research Journal*, 21(5), 822-844.
- Mansor, A. N. et al. (2022). Challenges and Strategies in Managing Small Schools: A Case Study in Perak, Malaysia. *Educational Management Administration & Leadership*, 50(4), 694-710.
- Martin, A. J. (2002). Motivation and Academic Resilience: Developing a Model of Student Enhancement. *Australian Journal of Education*, 46, 34-49. <https://doi.org/10.1177/000494410204600104>.
- Nasheeda, A. et al. (2019). A Narrative Systematic Review of Life Skills Education: Effectiveness, Research Gaps and Priorities. *International Journal of Adolescence and Youth*, 24(3), 362-379.
- Nunnally, C. (1967). *Psychometric Theory*. New York: McGraw-Hill.
- Trilling, B. & Fadel, C. (2009). *21st Century Skills: Learning for Life in Our Times*. San Francisco: John Wiley & Sons.
- Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes*. London: Harvard University Press.
- Yamane, T. (1967). *Statistics, An Introductory Analysis*. (2nd ed.). New York: Harper and Row.